

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

Priština, dana 3. septembra 2020.godine

G. Bahri Hyseni, Predsedavajući
Tužilački savet Kosova
Ul. "Luan Haradinaj", br.16/1
Zona II, kategorija II

PISMO PREPORUKE

Žalba br. 280/2020 protiv Tužilačkog saveta Kosova

Ombudsman, je u skladu sa članom 16. stav 1. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, i u skladu sa članom 21. Zakona br. 06/L-081 o pristupu javnim dokumentima (ZPJD), dana 20. aprila 2020. godine, primio žalbu gđe. Serbeze Haxhijaj, novinarka Balkanske mreže istraživačkog novinarstva (BIRN), podnesene protiv Tužilačkog saveta Kosova (TSK) zbog odbijanja zahteva za pristup informacijama od strane Specijalnog tužilaštva Republike Kosova (STRK).

Podnositeljka žalbe se 25. marta i 9. aprila 2020. godine obratila Glavnom tužiocu STRK-a sa zahtevom za pristup informacijama. U zahtevu od 25. marta 2020. godine, podnositeljka žalbe je tražila odgovore na pitanja:

- 1. Da li vlasti na Kosovu trenutno imaju arhive sistemiranih dokumenata i drugih materijala o ratnim zločinima koji su bili korišćeni ili se još uvek mogu koristiti u sudskim postupcima. Ako je odgovor da, kako se trenutno koriste ovi materijali domaćih tužilaštva o ratnim zločinima?*
- 2. Koji su najveći izazovi za tužilačke organe na Kosovu u pogledu pristupa arhivama za ratne zločine, posebno onima koji su u početku bili pod upravom misije UN-a, ali kasnije i EU-a?*
- 3. Da li pravni sistem Kosova ima posebnu politiku šta će uraditi sa tim materijalima?*
- 4. Da li je dosad bilo saradnje sa Haškim tribunalom u pogledu korišćenja arhiva Tribunala u predmetima ratnih zločina na Kosovu, posebno o pitanju nestalih lica?*¹

¹ Zahtev podnositeljke žalbe, od 25 marta 2020. godine, podnet STRK putem elektronske pošte.

Dok u zahtevu od 9. aprila 2020. godine, podnositeljka žalbe je tražila odgovore na pitanja kao u nastavku:

1. *Prošle godine, Tužilački savet Kosova usvojio je Strategiju ratnih zločina, u nastojanju da se poveća napredak u procesuiranju ratnih zločina počinjenih od Srbije na Kosovu. Za skoro godinu dana, koja su bila glavna pitanja na kojima se radilo na ovoj strategiji?*
2. *Rečeno je da će ova strategija dati prednost istrazi nekih od najvećih zločina počinjenih tokom rata na Kosovu. U koliko slučajeva masakra su otvorene istrage do sada i da li je masakar počinjen u Meji jedan od njih?*
3. *Članovi porodica žrtava masakra u Meji kažu da je deo materijala i dokaza nedavno predat istražiteljima na Kosovu. Da li je to korak koji signalizira da se istražni mehanizam može pokrenuti za slučajeve u kojima međunarodne misije prethodno nisu uspele?*
4. *Masakar u Meji jedan je od slučajeva za koji je Haški tribunal osudio tri osobe u najvišem komandnom lancu u Srbiji. Da li ta činjenica olakšava dalje istrage pravosudnih organa na Kosovu?*
5. *U središtu strategije za istraživanje ratnih zločina nalazi se fokus na lancu komandne odgovornosti. Koliko je to trenutno moguće za tužilaštvo imajući u obzir skoro nulti nivo pravne saradnje Kosova-Srbija²*

U prvom zahtevu, podnositeljka žalbe je putem e-maila dobila odgovor od Glavnog tužioca STRK-a, kojim je obavestena da će moći da dobije odgovor posle pandemije, dok u drugom zahtevu uopšte nije dobila odgovor. Štaviše, podnositeljka žalbe je tvrdila da se suočila sa odbijanjem i ignorisanjem u njenim zahtevima za pristup informacijama od strane Kancelarije Tužilaštva za odnose sa javnošću, osim u slučajevima kada su odgovorili tužioci lično.

Dana, 4 maja 2020. godine, Ombudsman se obratio pismom predsedavajućem TSK i SPRK u vezi sa navedenom žalbom. Dana 14 maja 2020. godine, Ombudsman je dobio odgovor od predsedavajućeg TSK-a, kojim je obavestjen o radnjama koje je TSK preduzeo u vezi sa zahtevom podnositeljke žalbe za informacije i da na neka postavljena pitanja ne mogu da daju informacije s obzirom da se odnose na postupak istrage, dok će na ostala pitanja dobiti odgovore u najkraćem mogućem roku. Takođe, dana 19. maja 2020. godine, Ombudsman je dobio odgovor od glavnog tužioca Specijalnog tužilaštva, kojim je obavestjen da su zbog stanja pandemije Covid-19 realizovali samo radnje hitne prirode i da će, čim počinju da rade normalno, odgovoriti podnositeljki žalbe. Pošto je prošlo mesec dana od ovog poslednjeg odgovora, a podnosilac žalbe nije dobio odgovor na njen zahtev za informacije, Ombudsman se dana 16. juna 2020. godine, obratio ponovo pismom predsedavajućem TSK i glavnom tužiocu STRK. Međutim, ni Ombudsman, ni podnositeljka žalbe nisu dobili odgovor.

² Zahtev podnositeljke žalbe, od 9 aprila 2020. godine, podnet TSK putem elektronske pošte.

Ovom prilikom, Ombudsman podseća da su zahtevi za pristup javnim dokumentima koji se upućuju od strane građana, civilnog društva, medija itd. zahtevi koji se podnose na osnovu ustavnih i zakonskih garancija u zemlji.

Ustav, u članu 41, stav 1, definiše: *“Svako lice uživa pravo pristupa javnim dokumentima.”*; dok u stavu 2, istog člana definiše se: *“Dokumenta koje poseduju javni i državni organi, su javna, osim onih kojima je pristup zakonom ograničen, zbog privatnosti, poslovnih tajni ili informacija koje su klasifikovane kao poverljive.”*

Takođe, Ombudsman skreće pažnju na Zakon br. 06/L-81 o pristupu javnim dokumentima (ZPJD), koji se primenjuje na sve javne dokumente koje izrađuju, primaju, drže ili kontrolišu javne institucije, osim ako važećim zakonom nije drugačije ograničeno.

Dok su odbijanja koja se odnose na pravo pristupa javnim dokumentima definisana u članu 17. ZPPD-a, prema kojem javna institucija ne može da odbije da navede da raspolaze jednim dokumentom ili da odbija pristup javnom dokumentu, osim ako ne vrši test štete i javnog interesa da bi se utvrdilo da li šteta naneta zaštićenom interesu prevazilazi javni interes u pristupu tom javnom dokumentu.

Osim toga, treba imati u vidu da sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) shodno članu 53. Ustava predstavlja osnovu za tumačenje ljudskih prava. Dok je ESLJP u svojoj praksi u kontinuitetu procenio da *„Sloboda izražavanja predstavlja jedan od osnovnih temelja demokratskog društva; na osnovu stava 2 člana 10 EKLJP, primenjiva je ne samo za "informacije" ili "ideje" koje su primljene ili ocenjene. [...]...Ne samo što štampa ima zadatak da prenosi takve informacije i ideje: javnost takođe ima pravo da ih primi. U suprotnom, štampa ne bi mogla da igra svoju vitalnu ulogu javnog čuvara.”*³ U slučaju *Lingens v. Austria*, ESLJP podseća *“[...].. Takvi su zahtevi pluralizma, tolerancije i širokogrudnosti bez kojeg ne postoji „demokratsko društvo“. Ovi principi su od posebnog značaja što se tiče štampe.”*[...].⁴

Pravo na informisanje je pravo koje je garantovano Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, čiji član 19 predviđa: *„Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, što obuhvata i pravo da ne bude uznemiravan zbog svog mišljenja, kao i pravo da traži, prima i širi obaveštenja i ideje bilo kojim sredstvima i bez obzira na granice.“*

Sloboda primanja i prenošenja informacija predviđena je i članom 10. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP) - [Sloboda izražavanja]: *„Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice...”*

Tretiranje zahteva za pristup javnim dokumentima je zakonska obaveza za sve subjekte koji vrše javna ovlašćenja. Shodno tome, zahtevi za pristup javnim dokumentima, koji se podnose institucijama koje vrše javna ovlašćenja, ne mogu tretirati drugačije osim u skladu sa važećim zakonskim odredbama Stoga, uskraćivanje informacija javnosti o funkcionisanju državnih

³ Case of Observer and Guardian V. The United Kingdom, (Application no. 13585/88, 26 November 1991. Paragraph 59 (a), (b).

⁴ Case of Lingens V. Austria (Application no_9815/82), 8 July 1986, paragraph 41.).

organa znači kršenje osnovnog prava na demokratiju.⁵

Vanredna situacija proglašena od strane Vlade Republike Kosova ne bi trebalo da predstavlja prepreku u pogledu pružanja informacija medijima i javnosti.

Pravo na pristup javnim dokumentima svake osobe kao i garant i ostvarivanje ovog prava od strane javnih institucija jedan su od temelja demokratskih i transparentnih institucija. Otvorenost podataka i transparentnost u javnom sektoru služe za odgovornost prema javnosti, i za socijalni, ekonomski i demokratski razvoj i unapređenje

Ombudsman zaključuje da u navedenom slučaju, TSK nije uspeo u ispunjavanju obaveza u vezi omogućavanja, odnosno pravovremeno pružanje informacija u skladu sa važećim zakonskim odredbama. S obzirom na to da je podnositeljka zahteva dokumenata/podataka novinar i te podatke je tražila u vezi sa aktivnošću koju ista obavlja u informisanju javnosti i smatraju se bitnim elementom za vođenje rasprave u javnom interesu, a doprinos medija i civilnog društva je važno u raspravi o pitanjima od javnog interesa.

U cilju poboljšanja poštovanja prava na pristup javnim dokumentima, kao ustavno i zakonsko pravo, kako bi građani mogli da koriste ovo pravo kao moćno sredstvo za kontrolu rada državnih organa, a što bi uticalo u poboljšanju rada državnih organa i povećanju transparentnosti i odgovornosti, Ombudsman u skladu sa članom 135, stav 3 Ustava Republike Kosovo,

PREPORUČUJE

Tužilačkom savetu Kosova i Specijalnom tužilaštvu:

- *Da razmotri zahtev podnositeljke žalbe i da pruži pristup traženim dokumentima u skladu sa Zakonom br. 06/L-081 o pristupu javnim dokumentima i u skladu sa relevantnim zakonodavstvom na snazi.*

U skladu sa članom 132, stav 3 Ustava Republike Kosovo („Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da mu/joj predstavi sva dokumenta i informacije koje su od njega zatražena u saglasnosti sa zakonom“) i člana 28 Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu („Autoriteti, kojima je Ombudsman uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, [...] treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja“), ljubazno vas molimo da nas informišete o radnjama koje ćete preduzeti u vezi sa ovim pitanjem.

S poštovanjem,

Hilmi Jashari
Ombudsman

⁵ Slučaj *Observer And Guardian V. The United Kingdom* (Aplikacija br.13585/88, 26 novembar 1991).